

Материјалната и духовната култура на населението од Куманово и неговата околина се оформувала, развивала и се збогатувала како резултат на надградувањата во текот на сопствениот етнички подем и под туѓите влијанија.



Пишува:
Милева ЛАЗОВА



Во Уметничката галерија на Музејот во Куманово беше отворена изложба насловена како "Народната култура во Куманово и Кумановско". Изложбата ја организираше Етнолошкото одделение од Кумановскиот музеј, во пет простории каде беше претставена жената од селската и од градската куќа и нејзините секојдневни обврски.

"Цел на изложбата е да се прикаже жената во селската куќа и жената во градската куќа, поврзани со секојдневните домашни работи. Кумановци имаа можност да погледаат 160 експонати со различна тематика, од периодот на крајот на XIX и од почетокот на XX век. На изложбата се прикажани секојдневните работи на селската жена, од преработката на волна, месењето леб и правењето сирење, на предметите кои се потребни за сè ова, како и за молзење, варење, за складирање на сирењето, за правење урда. Посебен дел е со ориенталната носија, со казанџискиот занает, миндерлакот, додека петтата просторија е градска од времето до 50-тите години на минатиот век", вели етнологот Милица Пешевска-Николовска, координатор на изложбата.

Народната носија, како значаен дел од материјалната култура, пренесувана со генерации, во себе има внесено елементи од различни културни слоеви. Освен својата основна функција да го заштити човековото тело, таа има и друго обележје. Пред сè, е симбол за препознавање на одделна етничка група, а преку неа се определуваат и територијалните граници на селата. Севкупната народна носија се класифицира според пол, етничка припадност, намена, време кога се носела и везбена декорација. Презентираната народна носија е дел од богатата збирка на Кумановскиот музеј, која со својата бројност и везбена декорација му дава уште посепцифичен белег на самиот етнос.

Во каталогот отпечатен по повод изложбата, етнологот Пешевска-Николовска секоја народна носија детално ја опишува, исто така, и покуќниот инвентар, градските соби...

ТРАДИЦИОНАЛНО БОГАТА ЕСТЕТСКА



"Шопско-пољанската носија - вели Пешевска-Николовска - според бројноста на елементите кои ја сочинуваат е слична на останатите, но според везбената декорација разликата е очигледна. Во самиот процес на ткаењето, платното е орнаментирано со техниките 'на зев', 'со прсти', 'на штица' или 'комбинирано'. Конците со кои жените го вршеле орнаментирањето ги боеле сами со природни бои од растително потекло. Мотивите за орнаментика жените ткајачки ги позајмувале од растителниот и од зооморфниот свет, а имале и магиско-обредна улога".

Потоа детално е опишана и которската народна носија, која во споредба со шопско-пољанската, е многу поедноставна, во однос на украсувањето. Единственото украсување кај неа се состоело во рачно исплетената тантела "сорки" или "цуцки" од разнобојни конци, монистра и л'ски. Овие плетени сорки го карактеризираат которскиот предел во кумановскиот крај, по што се препознатливи и нивните естетски вредности, кои се блиски со везбените. Влашката народна носија, пак, за разлика од претходните две, која потекнува од крајот на XIX век и била во употреба до 70-

ВСКИОТ МУЗЕЈ



Првите изворни документи за градот Куманово се турските пописни дефтери, кои се чуваат во Архивот на Претседателството на Владата на Р Турција во Истанбул. Во нив, Куманово прв пат се спомнува во 1519 година како селска населба во состав на нахијата Нагорич во Кустендилскиот санџак, со 52 семејства и вкупно околу 300 жители.

Како градска населба-касаба Куманово фигурира во еден недатиран турски катастарски попис, најверојатно од втората половина на XVI век или почетокот на XVII век, кога станало и административен центар на нахијата, која сега наместо Нагоричка е позната како Кумановска нахија.

Денес, во Кумановско или Жеглигово, постојат 134 населени места, распоредени во неколку етнички предели: Козјачија (Шопл'к) со Средорек, Карадаг и Овчеполие (Которл'к).

НАРОДНО ТВОРЕШТВО СО И МУЗЕЈСКА ВРЕДНОСТ

тите години на XX век, претрпела видни промени, особено женската носија.

За изработка на носијата се користеле индустриските култури (коноп, лен и памук). За нивна преработка човекот бил принуден самиот рачно да изработува дрвени алатки и направи.

"Покукниот инвентар за секојдневна исхрана претставувал рачна и занаетчиска изработка. Од рачно изработените предмети на изложбата се застапени: 'н'кве' за месење на леб, 'тањур' за ставање и стасување на леб, даска за леб со двојна функција, за стасување и за чување на лебот, лопатки за фрлање на лебот во фурната, трпези за поставување храна, дрвени лажици, лажичарници, трножци за седење и др. Од занаетчиските производи застапени се производи од грнчарскиот, каچارскиот и казанџискиот занает. Сите овие занаети во Куманово опстојувале од крајот на XIX и на почетокот на XX век. Во втората половина на XIX век Куманово



доживеало нов подем и прераснува во административен и економски центар. Се создала чаршијата и еснафскочаршиискиот слој, односно граѓанската класа, која го поттикнала воспитно-образовниот процес, по што следело разбранување на севкупниот развој на градот. Како резултат на поволната географска положба Куманово станало град со земјоделски и со занаетчиски белег. Биле сидани куќи на два ката, со балкони и 'пенџериња'. Во периодот меѓу двете светски војни исчезнала ориенталната мода и била прифатена новата западноевропска мода 'Ала Франга'. Се граделе убави пространи и модерни куќи на катови, со големи прозорци и многу соби. И градската носија, исто така, била под влијание на западноевропскиот стил 'Ала Франга' во првите две децении од XX век", потенцира Пешевска-Николовска.

Овие избледени и пожелтени фотографии и експонатите од етнолошката музејска збирка, кои биле во употреба до 50-тите години на минатиот век, сведочат за исчезнатото и поминатото време, а изложени пред јавноста, само не потсетуваат и не дозволуваат да останат во заборав...